

Diplomová práce Lud'ka Straky: *Objektivizace ducha poutě* - posudek oponenta

Po přečtení 96 stran cestopisu z diplomandovy poutě ke hrobu svatého Jakuba v Santiagu de Compostela jsem měl chuť napsat posudek jednou větou. Navrhl bych v ní klasifikaci výborřě a argumentoval tím, že diplomand věnoval sběru empirické zkušenosti zcela mimořádné úsilí (více než čtyři měsíce zúčastněného pozorování 24 hodin denně), že tuto zkušenost zdokumentoval (v deníku a fotografiích) a že vše zpracoval do textu, jehož četba čtenáře pohltí a rozhodně mu přináší vhled do zkoumaného jevu, do toho, **co to vlastně ti poutníci do Santiagu de Compostela dělají**.

Vyhnul bych se tak tomu, že se budu vyjadřovat ke zkušenosti z klopotného čtení předchozích 22 stran, v nichž diplomand referuje o tom, co se o dané pouti a poutnictví v Evropě dozvěděl z literatury: obsahem převážně povrchně uspořádaná historiografická osvěta; snad krom výčtu *motivů středověkých poutníků* od N. Ohlera, prokládaného myšlenkami J. Sumptiona; pojmovou systematičnost výčtu, podobnosti a rozdíly mezi jednotlivými motivy, musí čtenář rovněž domýšlet (např. 1. *Víra v Boha, důvěra ke svatým* a 2. *Návštěva svatých míst a získávání relikvií* na první pohled splývají; v 6. *Ustanovení závěti* jde nakonec o obecnější „v zastoupení“). Vyhnul bych se pak hlavně tomu, že se budu vyjadřovat k hořkosti ze čtení cestopis následujících 92 stran kapitoly 4. *Kódování*. Takto psát zprávu z terénního výzkumu, přesněji teoretizaci empirických dat, jsem jej snad neučil ani já, ani kolegové, a už vůbec k tomu nenabádají A. Straus a J. Corbinová, jimiž se diplomand zaštiťuje.

Na 80 stranách zde prezentuje hrubá data, *1236 výroků* (s. 126), z *84 dotazníků* vyplněných poutníky a hospitaleros, s nimiž se setkal, z vlastního cestopisu a z cestopisů dalších tří (?) osob (s. 125). Data sice jsou uspořádaná do kategorií, tříd podobných si výroků, a jako celek do posloupnosti, která hlavní kategorie uvádí do vztahu po ose příčinné souvislosti - *příčinné podmínky - jev - následky*, jejich komentář se však týká technických a psychologických potíží, které autor zažíval při kódování výroků, a nikoli zkoumaného „jevu“. Nebyt závěrečných 6 stran kapitoly 4.4 *Selektivní kódování* zůstala by celá teoretizace a badatelský příběh autora na úrovni výpovědi o tom, jak se k uspořádání svých poznatků „heroicky“ probojoval k banální bazální struktuře „jev v kauzální souvislosti“. Jak to?

Diplomand se totiž u citovaných metodologů inspiroval ještě jedním z jejich metodologických pojmů - *centrální kategorie* (krom *kódování* a *paradigmatu*; mimochodem s jeho interpretací daných pojmů by se dalo polemizovat: (a) struktura *paradigmatu* u Strausse a Corbinové, troufám, není čistě lineární a ani sám diplomand s touto strukturou nakonec nezachází tak, jak ji zobrazil na s. 129; (b) *kódování selektivní* spočívá dle mého názoru v třídění, v uvádění do asociací podobnosti a rozdílu, *kódování axiální* zas v pročeňování objektu a jeho kontextualizaci, v uvádění do asociací styčnosti či příčinnosti). Pojem *centrální kategorie* u citovaných metodologů upozorňuje především na to, že pojmová redukce dat musí být jejich **kondenzací**. Závěrečných 6 stran pak naštěstí nejsou shrnutím či rekapitulací diplomandova zápolení s daty, nýbrž výkladem, který kondenzuje hrubá data, jednotlivé výroky, a to ve struktuře připravené na předchozích stranách. Výsledkem je **zobecňující charakteristika daného jevu, která přináší prohlubující vhled do toho, co to vlastně ti poutníci do Santiagu de Compostela dělají, i pro člověka, který si přečetl diplomandův cestopis**.

Tedy, poutníci si **dopřávají zkušenost s mimořádným časoprostorem**, kdybych chtěl autorovu formulaci ještě více terminologicky zobecnit a vypointovat, s „**mimořádným řádem**“. Ne však v tom smyslu, že by se dostali s *Alenkou* do říše divů. Nýbrž, je zde pro ně katolickou církví zřízená terapeutická instituce *Camino* (která) *umožňuje jakýsi úkrok ze společnosti, aniž by se jedinec společnosti vzdával nebo se proti ní bouřil*. (s. 211).

Nakonec tedy, chápu-li diplomandovu teoretizační práci s daty jako soustředěnou na jejich kondenzaci mohu se s jeho textem nejen smířit. **Vzhledem k tomu, že je to kondenzace úspěšná a kontrolovatelná nakonec i díky kritizovanému textovému ztvárnění prezentace procesu kondenzace - mohu jeho text ocenit**. Litovat pak mohu, že se již nevěnoval prohloubení své teorie v kombinacích selektivního a axiálního kódování: např. co se děje s lidmi, kteří vstupují na *Camino* z různých druhů pohnutek; nebo komplexnějšímu a citlivějšímu výkladu toho, co se dělo jiného s lidmi, kteří se z *Camina* „úspěšně“ vrátí do společnosti, a těmi, co pokračují „*ve vandrování*“ (s. 215), či těmi, co se na *Camino* vrací jako hospitaleros. Mohu litovat, že nepokročil ve formalizaci své teorie propracovanějším srovnáním *pouti Caminem* s turistikou a nebo s obchodní cestou. Musím mu vytknout, že neprovedl konfrontaci svých zjištění s odbornou literaturou, alespoň tak, že by se vrátil k literatuře, z níž excerpoval v úvodních 22 stranách; když je to požadavek na diplomové práce, který výslovně připomínají *Kritéria* i autorům etnografických diplomových prací. Onu teorii *podstaty poutě* by tím rozhodně nerozměňoval, nýbrž by ji zpřesňoval.

Závěrem: vzhledem k tomu, že po strance formální úpravy splňuje texty snad všechny náležitosti, a vzhledem k odvedené práci při sběru empirických dat i při jejich teoretizaci - **soudím, že L. Straka naplnil požadavky kladené na diplomanda v Kritériích hodnocení diplomových prací tak, aby práce mohla být klasifikován velmi dobře**.